

ლეილა ქველიძე

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ქუთაისი, საქართველო

Leila.kvelidze@atsu.edu.ge

<https://doi.org/10.52340/lac.2024.09.48>

„ახალი პოეზიის“ განვითარების თავისებურება ეგვიპტეში (XX საუკუნის მეორე ნახევარი)

საკვანძო სიტყვები: „ახალი პოეზია“, ეგვიპტე

XX საუკუნის არაბულმა პოეზიამ განიცადა მნიშვნელოვანი თავისებრივი გარდაქმნები. 20-იანი წლებისათვის არაბულ ლიტერატურაში ახალი ლიტერატურული მიმდინარეობა რომანტიზმი მკვიდრდება და სწორედ მათი დამსახურებაა, რომ შექმნეს ახალი ჟანრი ლექსი პროზად - „ში'რ მანსურ“. მოგვიანებით 40-იან წლებში ერაყში შეიქმნა ლექსთწყობის ახალი მოდიფიცირებული სისტემა „ალ-ში'რ ალ-ჰურ“- თავისუფალი ლექსი. მიუხედავად ამისა, იყო კრიტიკაც, რომ ახალი არაბული პოეზიის განვითარება შემოიფარგლა ვერსიფიკაციული მოვლენებით და ახალი პოეზიის განვითარების ფუნდამენტურ ასპექტებს არ მოიცავდა. მეოცე საუკუნის მეორე ნახევარში ახალი პოეზიის განვითარების პერსპექტივა გარკვეულწილად განიცდის ცვლილებებს და ეს განსაკუთრებით აისახა ეგვიპტურ პოეზიაში. რომანტიკოსი პოეტების ყურადღების მიღმა დარჩა სოციალურად მნიშვნელოვანი პრობლემები, რომელთაპირისპირ აღმოჩნდა არაბული სამყარო მეორე მსოფლიო ომის დასრულების შემდეგ. ამ პერიოდში აქტუალური ხდება საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მწერლის ჩართულობის საკითხი და მეოცე საუკუნის მეორე ნახევარში არაბულ ლიტერატურაში მწერალთა ძველსა და ახალ თაობას შორის გაცხარდა კამათი აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით. თუმცა ეს ძირითად პროზას ეხებოდა. 50-იანი წლების შუახანებიდან კი აღნიშნული საკითხი უფრო მწვავედ განიხილება ეგვიპტურ პოეზიაში. პოეზიაში ცვლილებების დრო დადგა. პოეზიის განახლების პროცესი აქამდე ასოცირდებოდა არაბული ლექსის მეტრულ სისტემაში მიმდინარე ძირითად ცვლილებებთან. რაც შეეხება ლექსის თემატურ და შესაბამისად ფორმალურ ცვლილებებს, იგი ევროპული ახალი პოეზიის გავლენით დაიწყო არაბულ ლიტერატურაში და დაკავშირებული იყო საზოგადოების განვითარების სოციალ-პოლიტიკურ საკითხებთან და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში პოეტის ჩართულობასთან. ამ ნიშნით დაიწყო ახალი პოეზიის განვითარება ეგვიპტეში და იგი ძირითადად მოიცავს მეოცე საუკუნის მეორე ნახევარს. ეგვიპტეში „ახალი პოეზიის“ განვითარების სამ ძირითად პერიოდს გამოყოფენ, რომელიც მეოცე საუკუნის 50-იანი წლებიდან იწყება და მეოცე საუკუნის ბოლომდე აქტიურად მიმდინარეობს.

ეგვიპტეში „ახალი პოეზიის“ პირველი თაობის წარმომადგენლები არიან სალაჰ აბდ ალ-საბური და აჰმად აბდ ალ-მუთი ჰიჯაზი. აბდა ლ-საბურის (1927-1981) პირველი კრებული

„ჩემი ქვეყნის ადამიანები“, რომელიც 1957 წელს გამოვიდა ბეირუთში, საპროგრამო დოკუმენტად იქცა ეგვიპტეში „ახალი პოეზიის“ წარმომადგენელთა პირველი თაობისათვის. ამ კრებულში ავტორი უპირველესად აქცენტს აკეთებს ქვეყნისათვის მნიშვნელოვან ეროვნულ პრობლემებზე. პატრიოტული და სამოქალაქო თემატიკა მის პოეზიაში არატრადიციული სალექსო ფორმებით არის წარმოდგენილი. აბდ ალ-საბურის თითქმის ყველა კრებული ("მე გეტყვით" 1961; "ძველი დროის რაინდის ოცნებები" 1964; „მოგზაურობა ღამეში“ 1970 წ.), პოეტის თხზულებათა ორტომეული (1972წ.) გამოქვეყნდა ბეირუთში. მხოლოდ ბოლო ორი კრებული ("ღამის ხეები", 1972 და „მოგონებანი“, 1979) გამოიცა კაიროში. 1960-იანი წლების პოეზიაში ავტორი ძირითადად მსჯელობს ფილოსოფიურ საკითხებზე და აშკარად ჩანს პოეტის ნიჰილისტური დამოკიდებულება ქვეყნის მომავლისადმი. კრებულში „ჩემი ცხოვრება პოეზიაში“ (1969) იგრძნობა დასავლური პოეზიის გავლენა და იგი ამავე დროს გაჯერებულია სუფიური ფილოსოფიის ელემენტებით. პოეტი აქტიურად იყენებს სხვადასხვა მხატვრულ საშუალებებს და უარს არ ამბობს სასაუბრო დიალექტური ენის გამოყენებაზეც. სალაჰ აბდ ალ-საბურისთვის უცხო იყო ლინგვისტური ექსპერიმენტები; ის ცდილობდა შეერჩია თანამედროვე ლექსიკა, თავიდან აეცილებინა „მაღალი“ პოეზიის ვერბალური კლიშეები. რაც შეეხება საზოგადოებრივ ცხოვრებაში პოეტის ჩართულობას, მას განიხილავდა როგორც უზარმაზარ პასუხისმგებლობას, რომელიც პოეტს ეკისრება არამარტო საზოგადოების, არამედ, საკუთარი სინდისის წინაშე. ამავე დროს თვლიდა, რომ მხატვრული შემოქმედება თავისუფალი უნდა იყოს ისეთი ფაქტორების ზეწოლისგან, როგორცაა ძალაუფლება, რელიგია და სხვა სოციალური ინსტიტუტები. სალაჰ აბდ ალ-საბურმა დიდწილად შეძლო მძლავრი კლასიკური პოეზიის ტრადიციის შერწყმა თანამედროვე მხატვრული ასახვის ფორმებთან.

ორმოცდაათიანელთა თაობის მეორე ლიდერად ითვლება აჰმად ჰიჯაზი (დ. 1935 წ.), რომელმაც პოპულარობა მოიპოვა დიდი ქალაქის თემის ინოვაციური განვითარებით. მან კაიროში ცხოვრების პირველი წლების გამოცდილება, სადაც ის 50-იანიწლების დასაწყისში ჩავიდა პროვინციიდან, შეაჯამა კრებულში „უგულო ქალაქი“ (1959). „სოფლის შვილი“, როგორც პოეტი საკუთარ თავს უწოდებს, უზარმაზარ და უგულო ქალაქში, ხალხის ბრბოში უამრავ მის მსგავს ადამიანს პოულობს, მასავით დაუცველსა და დაკარგულს. ამავე თემას უბრუნდება მომდევნო ორ კრებულში „მხოლოდ აღსარება რჩება“ („1964) და „მშვენიერი ცხოვრების ელეგია“ (1973). პრეზიდენტ ნასერისადმი მიძღვნილ ლექსებში ცდილობს პასუხის გაცემას საზოგადოებრივი ცხოვრების აქტუალურ პრობლემებზე. ა. ჰიჯაზის შემოქმედებაში ასახულია პოეტის სერიოზული დაინტერესება არაბული ნაციონალიზმის იდეებით და ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობით ალჟირში, სირიასა და ერაყში. ამავე დროს ლექსებში, რომლებითაც იგი ეხმაურება აღნიშნულ მოვლენებს, იგრძნობა წინააღმდეგობის ფრანგული პოეზიის გავლენა, ლექსში „ორესი“ კი, პოლ ელუარის სტრიქონებია ჩართული. კრებული „ღამის სამეფოს არსებები“ (1978 წ.) მოიცავს 70-იან წლებში პარიზში აწვარ ალ-სადათის პრეზიდენტობისას იძულებით ემიგრაციაში ყოფნისას შექმნილ პოეზიას, რომელშიც აჰმად ჰიჯაზის სიურეალისტური განწყობილებები, ამავდროულად, რევოლუციური იდეალების ერთგულება და ღრმა პიროვნულისევედა ჩანს.

მომდევნო ეტაპზე ლიტერატურულ ასპარეზზე გამოდიან პოეტები, რომლებმაც აითვისეს რა წინამორბედთა მიღწევები, შემდგომში თავად განსაზღვრეს "ახალი პოეზიის" განვითარების დონე ეგვიპტეში საკუთარი შემოქმედებითი ინდივიდუალობით. ამ თაობის წარმომადგენელია ამაღ დუნკული (1941-1983). მისი მსოფლმხედველობის ჩამოყალიბება დაკავშირებულია ეგვიპტეში ბრიტანული კოლონიალური ყოფნის წინააღმდეგ ბრძოლასა და

1952 წლის რევოლუციასთან. აღსანიშნავია, რომ ხალგაზრდა ეგვიპტელი მწერლების ეს თაობა გატაცებული იყო ეგვიპტენციალიზმით. ამავდროულად, მის პოეზიაში აისახა პირადი ცხოვრებისეული გამოცდილება და უბრალო ადამიანის პრობლემებისადმი დიდი ინტერესი. ა. დუნკულის პოეზიამ გამოსვლისთანავე მიიპყრო კრიტიკოსების ყურადღება. მისი პოემები „სპარტაკის უკანასკნელი სიტყვები“ (1962 წ.), „დედამიწა და ჭრილობა, რომელიც არ იკურნება“ (1966 წ.) 1967 წლის ეგვიპტის დამარცხების შემდეგ წინასწარმეტყველურად იქნა მიჩნეული.

ა. დუნკული 1967 წლის ივნისის მოვლენებს გამოეხმაურა კასიდით „ტირილი ზარქა ალ-იამამას წინაშე“ (1967), ასე ეწოდება მის პირველ კრებულს. კასიდაში, პრეისლამური მწერლის ლეგენდარული გამოსახულების გამოყენებით, პოეტი ამხელს ოფიციალური ლოზუნგების სიცრუეს და ააშკარავებს იმ მოვლენებს, რომელმაც მიიყვანა ქვეყანა დამარცხებამდე. გლოვობს ბრძოლის ველზე დაცემულებს. პოლიტიკური და სამოქალაქო მოტივები კვლავ წამყვანია მის მომდევნო კრებულებში: „კომენტარი მომხდარის შესახებ (1971), "მთვარის მკვლელობა" (1974), "მომავალი ეპოქა" (1975), "კულაიბის მკვლელობა ანუ ათი მცნება" (1976), „საუბრები ჩაკეტილ თახში“ (1978).

პოეტს დიდი პოპულარობა მოუტანა კასიდას „ნუ დაამყარებ მშვიდობას“, რომელიც გამოქვეყნდა ეგვიპტურ პრესაში. ამაღ დუნკულს უწოდეს „უარის პოეტი“. მისი პოეზია ასახვის მხატვრული ფორმების თვალსაზრისით არ არის მარტივი. მისი მხატვრული ინდივიდუალობის საფუძველს ქმნის მითოლოგიური თემების და სალექსო რითმების ხშირი გამოყენება. აღსანიშნავია რომ, იგი თანამედროვე სალიტერატურო არაბულს ანიჭებს უპირატესობას, თუმცა ასევე იყენებს პრესის და პუბლიცისტიკის ენას.

ეგვიპტეში 70-80-იან წლების პოეზიაში ახალი თაობა მოდის და ეპოქისათვის დამახასიათებელი ტენდენციები ჩნდება. აღსანიშნავია ახალგაზრდა პოეტების ლირიკული ლექსების ენის ექსპრესიულობა და კრეატიულობა. პოლიტიკური კლიმატის ცვლილებამ და ახალი პოეზიის განვითარების ურთიერთგამომრიცხავმა ტენდენციებმა, რომელიც ჯერ კიდევ 60-იან წლებში გამოავლინდა ეგვიპტურ პოეზიაში, განაპირობებს მისი განვითარების სპეციფიკა. ეს პოეზია ძალზე არაერთგვაროვანია და პოეტური გამოხატვის საშუალებების გართულებასთან და ფორმალურ ექსპერიმენტებთან ერთად, ხდება მიბრუნება ტრადიციულისაკენ. მე-20 საუკუნის მეორე ნახევრის ეგვიპტურ პოეზიაში დამახასიათებელია საავტორო პოეზიის აქტიური განვითარება სასაუბრო ენაზე. თავის დროზე ეს ტრადიცია შექმნა ბაირამ ალ-თუნისიმ (1893-1961), რომელიც, როგორც ეგვიპტურ, ისე თუნისის სახალხო დიალექტურ ენაზე წერდა. იგი აკრიტიკებდა მთავრობას, რის გამოც გადასახლებულ იქნა ჯერ საფრანგეთში, ხოლო მოგვიანებით სირიაში (კირპიჩენკო 2003: 74). ალ-თუნისის მიღწევებმა სახალხო (დიალექტურ) პოეზიაში, გავლენა მოახდინა მომდევნო თაობის რევოლუციურ პოეტებზე. განსაკუთრებით აღსანიშნავია **სალაჰ ჯაჰინი** (1930-1986), რომელიც ალ-თუნისის მსგავსად, უპირატესად ზაჯალის ფორმას იყენებდა. იგი *არ შემოიფარგლა ხალხური პოეზიის ძველი ფორმების გამოყენებით (ზაჯალი, მავვალი), მუდმივად იმ ახალი ფორმების ძიებაში იყო, რომლებიც ყველაზე მეტად შეესაბამებოდა სასაუბრო მეტყველების დინამიკას.*

ფუად ჰადადი (1927-1985) ქრისტიანულ ოჯახში დაიბადა. კარგად იცოდა ფრანგული ენა და პოეზია. განსაკუთრებით უყვარდა ლუის არაგონის, მაიაკოვსკის და პაბლო ნერუდას შემოქმედება. იგი ორმოცამდე პოეტური კრებულის ავტორია. წერდა ეგვიპტურ დიალექტზე.

ეგვიპტეში დიალექტზე შექმნილი პოეზიის გამორჩეული წარმომადგენლები არიან აჰმად ფუად ნიგმი და აბდ არ-რაჰმან ალ-აბნუდი.

აჰმად ფუად ნიგმი რევოლუციონერი პოეტი, პოეზიას სასაუბრო არაბულ ენაზე ქმნიდა. მისი პოეზია აიკრძალა ეგვიპტეში და ხშირ შემთხვევაში არსებობდა ზეპირი ფორმით. ნიგმის თითქმის ყველა ლექსი არის პასუხი პოლიტიკურ მოვლენებსა და სოციალურ საკითხებზე. ნიგმი ცდილობს გაანალიზოს ეგვიპტელთა ეროვნული თვითმყოფადობისა და ეროვნულ საკითხებთან დაკავშირებული პრობლემები. იგი მიიჩნევდა, რომ მხოლოდ სახალხო რევოლუციის გზით შეიქმნებოდა სოციალისტური და სამართლიანი საზოგადოება. პოეტი ქმნის ზაჯალებს, ასევე პოპულარობით სარგებლობდა მისი ანდაზები, გამოცანები, საბავშვო და ლირიკული სიმღერები.

აჰმად ფუად ნიგმი სოციალისტი პოეტი, რომელიც ღარიბ ხალხზე წერდა, ფეოდალის ოჯახში დაიბადა. მამა პოლიციის ოფიცერი იყო. განათლება არ მიუღია და თავად ცდილობდა ესწავლა წერა-კითხვა. თვითგანათლებასთან ერთად დაიწყო მისი პოლიტიკური ცნობიერების ჩამოყალიბებაც, მან მონაწილეობა მიიღო ბრიტანეთის ოკუპაციის წინააღმდეგ ორგანიზებულ მასობრივ დემონსტრაციებში. შესაბამისად, სამსახური და საარსებო წყარო დაკარგა. ნიგმი და მისი თანამოაზრეები 1967 წლის მარცხის შემდეგ დააპატიმრეს. 1968 წლიდან მოყოლებული ის და შაიხ იმამი მონაწილეობდნენ მასობრივი არეულობებში. ნიგმის პოეზია ეგვიპტეში აკრძალული იყო ხანგრძლივი დროის განმავლობაში. მისი პოეზია ისმოდა 2011 წლის დემონსტრაციების დროს კაიროში (არაბული გაზაფხული).

ნიგმის პირველი წიგნი 1964 წელს გამოვიდა. იგი ოსტატურად იყენებდა პოეზიაში სხვადასხვა ფოლკლორულ პოეტურ ფორმებს და ხალხურ იდიომებს თავისი სოციალისტური გზავნილების გადმოსაცემად. პოეტი 2013 წლის 3 დეკემბერს გარდაიცვალა კაიროში.

აბდ არ-რაჰმან ალ-აბნუდი (1938-2015) პოპულარული ეგვიპტელი პოეტი და საბავშვო მწერალი, ერთ-ერთი წარმომადგენელი პოეტების იმ თაობისა, რომლებიც თავიანთი ნაწარმოებებს ქმნიდნენ ეგვიპტურ დიალექტზე. ალ-აბნუდი და ამ სკოლის სხვა ეგვიპტელი მწერლები ცდილობდნენ თავიანთი ლიტერატურული ნაწარმოებები ექციათ პოლიტიკური განვითარებისა და დემოკრატიზაციის პროცესის ნაწილად ეგვიპტეში. ალ-აბნუდის შემოქმედებამ მნიშვნელოვნად გაამდიდრა ეგვიპტის სასაუბრო დიალექტზე შექმნილი პოეზია და გააფართოვა მისი დიაპაზონი. მან ბავშვობიდან დაიწყო ლექსების წერა სალაჰ აბდ ალ-საბურის (1931-81) და აჰმად აბდ ალ-მუტი ჰიჯაზის (1935) მოდერნისტული პოეზიის გავლენით. თუმცა მან ეგვიპტური დიალექტი აირჩია. 1958 წელს წელს ალ-აბნუდის პოეზია პირველად გამოქვეყნდა ყოველკვირეულ გაზეთში „საბაჰ ალ-ხაირი“. 1961 წელს პოეტი კაიროში გადავიდა და მოგვიანებით სიმღერების წერა დაიწყო. მისი რეპერტუარი მოიცავს თხუთმეტზე მეტ ანთოლოგიას და ათობით სიმღერას. მათში ასახულია არაბთა ისტორიის მნიშვნელოვანი მომენტები. დიდია მისი წვლილი მის თანამედროვე პოეტებთან ერთად დიალექტური პოეზიის განვითარებაში. მას მიენიჭა ეგვიპტის პირველი პოეტის სახელი დიალექტურ პოეზიაში. 2010 წელს იგი დააჯილდოვეს ხელოვნებაში შეტანილი წვლილისათვის მუბარაქის პრემიით, რომელიც ყველაზე პრესტიჟულად ითვლებოდა ქვეყანაში. ალ-აბნუდის ყველაზე ცნობილი პოემებია: „დაშვებული და აკრძალული“, „სიკვდილი ასფალტზე“, „დედამიწა და ბავშვები“, „ზარის დუმილი“. ალ-აბნუდის ერთ-ერთი ყველაზე ცნობილი ნაწარმოებია „იამნა“, რომელიც დაიწერა 1998 წელს. პოეტმა ხანგრძლივი კვლევა-ძიების შემდეგ 5 ტომად გამოსცა "السيرة الهلالية". ალ-

ახნუდისთვის სირას ჟანრი, როგორც მთელი არაბი ერის სულიერი კულტურის გამომხატველი ციკლი, გადამწყვეტი აღმოჩნდა მისი პოეზიის ენის ფორმის არჩევისას.

ამრიგად, მეოცე საუკუნის მეორე ნახევარში ეგვიპტეში ახალი პოეზიის განვითარების გარკვეული ტენდენციები გამოიკვეთა. 50-იანი წლებიდან განსაკუთრებით დამახასიათებელი ხდება საავტორო პოეზიის განვითარება ეგვიპტურ დიალექტზე. ეგვიპტის არაბულ დიალექტზე შექმნილი პოეზია ინტენსიურად ვითარდება დღემდე და იგი ერთ-ერთი შემადგენელი ნაწილია საერთო არაბული ლიტერატურისა, რომელიც ძირითადად სალიტერატურო არაბულ ენას ეფუძნება. ეგვიპტური ახალი პოეზიის და საერთოდ, ლიტერატურის ერთადერთი განმასხვავებელი ნიშანი არის ის, რომ იქმნება ეგვიპტეში და ადგილობრივ სპეციფიკას ასახავს. შეიძლება ითქვას, რომ დიალექტზე წარმოდგენილი პოეზია, ერთი მხრივ ტრადიციას მისდევს და მეორე მხრივ, თანამედროვე გამოწვევების ფონზე, გარკვეულ ინოვაციებსაც გვთავაზობს. სწორედ მასში განსაკუთრებული სიცხადით ჩანს არაბული კულტურის ადგილობრივი სპეციფიკა. მეოცე საუკუნის მეორე ნახევარში ეგვიპტეში დიალექტზე შექმნილი თანამედროვე არაბული პოეზიის ნიმუშები მაღალი მხატვრული ღირებულებით გამოირჩევა.

ლიტერატურა:

1. სილაგაძე ა. არაბული ლექსის სტრუქტურის საკითხები. „მაცნე“ ენისა ლიტერატურის სერია 1971. # 1
2. კირპიჩენკო, 2003, Кирпиченко В. Н. – Новая и современная литература египета (XIX-XXв) М. 2003.
3. კუდელინი, 2003, Куделин А. Б. Арабская литература, М.
4. ზადავი, 1993. Badawi M., A short History of modern Arabic Literature, Oxford,
5. Modern arabic literature - Cambridge 1992

Leila Kvelidze

Akaki Tsereteli State University

Kutaisi, Georgia

Leila.kvelidze@atsu.edu.ge

<https://doi.org/10.52340/lac.2024.09.48>

Trends in the development of new Arabic poetry in Egypt (Second half of the twentieth century)

Abstract

The beginning of the 20th century is a period of awakening and a great turning point for the Arab world, for its creative thinking. The aspiration to renew this era was most reflected in Arabic literature, particularly in Arabic poetry. It was a period of cardinal versification, content and ideological transformation of classical Arabic poetry, and it was directly related to the development of romanticism in Arabic literature. Literary critical organizations are created, and the new calls and ideas of these organizations greatly determined the formal-content changes of the new Arabic poetry and accelerated the process of rejection of classical poetics. In the first half of the 20th century, two completely new phenomena for Arabic poetry were finally formed: prose verse (Shi'r Mansur) and free verse (Shi'rHurr). New poetry developed not only in Egypt, but also in other countries of the Arab East, primarily in Iraq, Lebanon and Syria. From the second half of the twentieth

century, the question of the involvement and role of writers in public life became relevant. This issue is discussed in Egyptian prose and poetry. Socially important problems that faced the Arab world after the end of the Second World War were left out of the attention of the romantic poets. In the new generation of poets, the idea of the writer's service to society is getting stronger. All this led to a somewhat negative reaction to romanticism in Arabic literature. The time has come for changes in poetry. Innovations in poetry were not formed by rejecting the experience of the romantics, but were connected with the main changes that occurred in the metrical system of Arabic verse. In the development of "new poetry" in Egypt from the second half of the 20th century, Arab critics and literary scholars distinguish three main periods - the first includes the 50s-60s; the second in the 70s; The third period was in the 80s-90s. It should be noted that the fiction that is created in Egypt is one of the components of the general Arabic literature, which is mainly based on the literary Arabic language, like the literature of other Arab countries; However, during this period, poetry was also created in the Egyptian dialect.

Key words: New Arabic poetry, Egypt